

IBERiS

Instytut Badań Ewaluacyjnych Rynkowych i Społecznych

*Miasta wraz z obszarami funkcjonalnymi
oraz bieguny wzrostu w województwie
podkarpackim*

Krzysztof Piróg

IBERiS Instytut Badań Ewaluacyjnych Rynkowych i Społecznych Krzysztof Piróg

Ul. Solarza 4/14, 35-118 Rzeszów,

NIP 563-193-48-90, REGON 383649583

tel. 697 325 209, e-mail: biuro@iberis.pl, www.iberis.pl

Cel badania

Zweryfikowanie wyznaczenia (identyfikacji) oraz delimitacji obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego i ośrodków subregionalnych, a także wyznaczenia biegunów wzrostu w kontekście zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej województwa oraz przygotowania nowego dokumentu strategicznego dla województwa podkarpackiego.

Dotychczas zidentyfikowane bieguny wzrostu

- Rzeszów-Łańcut – biegun o znaczeniu ponadregionalnym
- Krosno, Mielec, Przemyśl, Stalowa Wola, Tarnobrzeg – bieguny o znaczeniu regionalnym
- Jarosław-Przeworsk, Dębica-Ropczyce, Sanok-Lesko (niewymienione w SRWP, ale uwzględnione w RPO)

Metodyka identyfikacji biegunów wzrostu

- Zastosowanie 75 wskaźników odnoszących się do różnych sfer rozwoju społeczno-gospodarczego z przypisaniem poszczególnym wskaźnikom wag punktowych

Wyniki identyfikacji biegunów wzrostu

Lp.	Miasto	Liczba punktów
1	Rzeszów	762,65
2	Krosno	117,60
3	Mielec	113,98
4	Stalowa Wola	111,52
5	Przemyśl	100,42
6	Jarosław	83,54
7	Dębica	80,26
8	Sanok	74,58
9	Jasło	64,13
10	Tarnobrzeg	61,40

Dotychczas zidentyfikowane układy dwubiegunowe

- Rzeszów-Łańcut
- Jarosław-Przeworsk
- Dębica-Ropczyce
- Sanok-Lesko

Kryteria identyfikacji potencjalnych układów wielobiegunowych

- Przewiętny czas przejazdu pomiędzy miastami (w porze nocnej) – do 30 minut;
- Liczba osób dojeżdżających do pracy – sumarycznie co najmniej 400 osób dojeżdżających między ośrodkami, w tym co najmniej 200 osób z każdego ośrodka;
- Liczba migracji na pobyt stały – co najmniej 50 osób migrujących między ośrodkami, w tym co najmniej 25 osób z każdego ośrodka;
- Liczba połączeń transportu zbiorowego pomiędzy miastami – co najmniej 50 dziennie;
- Ciężenia grawitacyjne – powyżej 2 mln jednostek (mieszk.2/km²);
- Wartość syntetycznej miary rozwoju społeczno-gospodarczego – powyżej 10 pkt.

Zaobserwowane dwustronne oddziaływania

- Rzeszów z Boguchwałą, Głogowem Małopolskim, Łańcutem oraz Tyczynem
- Stalowa Wola-Nisko

Układy o relatywnie silnych ciężeniach grawitacyjnych

- Rzeszów-Sędziszów Małopolski-Ropczyce
- Przemyśl-Jarosław, Jarosław-Przeworsk
- Stalowa Wola-Tarnobrzeg, Tarnobrzeg-Sandomierz
(woj. Świętokrzyskie)
- Mielec-Dębica, Dębica-Ropczyce
- Krosno-Jasło
- Sanok-Zagórz

Zidentyfikowane inicjatywy wzmocnienia układów wielobiegunowych

- „Czwórmieasto” – Stalowa Wola-Nisko-Tarnobrzeg-Sandomierz – inicjatywa w fazie początkowej
- „Podkarpackie Trójmieasto” – Sanok-Krosno-Jasło – inicjatywa zarzucona
- Dębica-Jasło (np. w ramach Związku Gmin Dorzecza Wisłoki), Dębica-Mielec (np. ze względu na dostępność do autostrady, kolej)
- Bardzo słabe powiązania pomiędzy dotychczas zidentyfikowanym układem dwubiegunowym – Sanok-Lesko

Kryteria delimitacji MOF

- Odległość od rdzenia - do 30 km
- Czas dojazdu do rdzenia samochodem (w porze nocnej) -do 30 minut
- Ciężenia grawitacyjne - powyżej 2 mln jednostek (mieszk.2/km²)
- Dzienna liczba połączeń transportu zbiorowego - powyżej 50 połączeń
- Możliwość dojazdu do rdzenia miejską komunikacją publiczną - tak
- Liczba osób dojeżdżających do pracy do rdzenia - co najmniej 200 osób
- Liczba migracji na pobyt stały z gminy do rdzenia oraz z rdzenia do gminy - co najmniej 100 osób
- Liczba uczniów dojeżdżających do szkół do rdzenia (w przypadku pozyskania danych) - co najmniej 25 osób
- Dotychczasowa przynależność gminy do MOF - tak

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny

Mając na uwadze, że współpraca w ramach ROF ma charakter ustrukturyzowany, przejawiający się m.in. członkostwem w stowarzyszeniu powołanym do zarządzania ROF, to od strony praktycznej najbardziej trafnym rozwiązaniem jest zdelimitowanie obszaru ROF w **dotychczasowym zakresie** z opcją rozważenia włączenia do ROF gmin: **Błażowa, Niebylec oraz Kolbuszowa**, a także ewentualnie **Sokołów Małopolski**, przy czym ostateczna decyzja o włączeniu danej gminy do obszaru funkcjonalnego powinna być uwarunkowana gotowością do współpracy w ramach ROF.

MOF Krosna

MOF Krosna

Wyniki przeprowadzonych analiz ilościowych wskazują na zasadność pozostawienia MOF Krosna w dotychczas zdelimitowanym obszarze.

W kontekście kreowania rozwoju regionu strategiczne znaczenie mogłoby mieć stworzenie dwubiegunowego MOF obejmującego Krosno oraz Jasło. Wymagałoby to jednak wypracowania rozwiązań zapewniających efektywną i synergiczną współpracę.

Wyniki przeprowadzonych analiz jakościowych wskazują na potencjał w zakresie poszerzenia MOF Krosna o gminy: Rymanów, Haczów oraz Iwonicz-Zdrój.

MOF Mielca

MOF Mielca

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na zasadność pozostawienia MOF Mielca w dotychczas zdelimitowanym obszarze.

Ze względu na występujące powiązania funkcjonalne potencjał w zakresie włączenia do MOF Mielca posiada gmina Wadowice Górne.

MOF Stalowej Woli

MOF Stalowej Woli

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na zasadność pozostawienia MOF Stalowej Woli w dotychczas zdelimitowanym obszarze.

Ze względu na stwierdzone nieco słabsze powiązania funkcjonalne rozważana może być także możliwość włączenia gminy Gorzyce do MOF Stalowej Woli, przy czym zauważenia wymaga, że gmina Gorzyce dotychczas została zdelimitowana w ramach MOF Tarnobrzega.

MOF Przemysła

MOF Przemysła

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na zasadność pozostawienia MOF Przemysła w dotychczas zdelimitowanym obszarze.

Ponadto ze względu na występujące nieco słabsze powiązania funkcjonalne warto rozważyć możliwość rozszerzenia MOF Przemysła o gminę Fredropol.

MOF Jarosławia

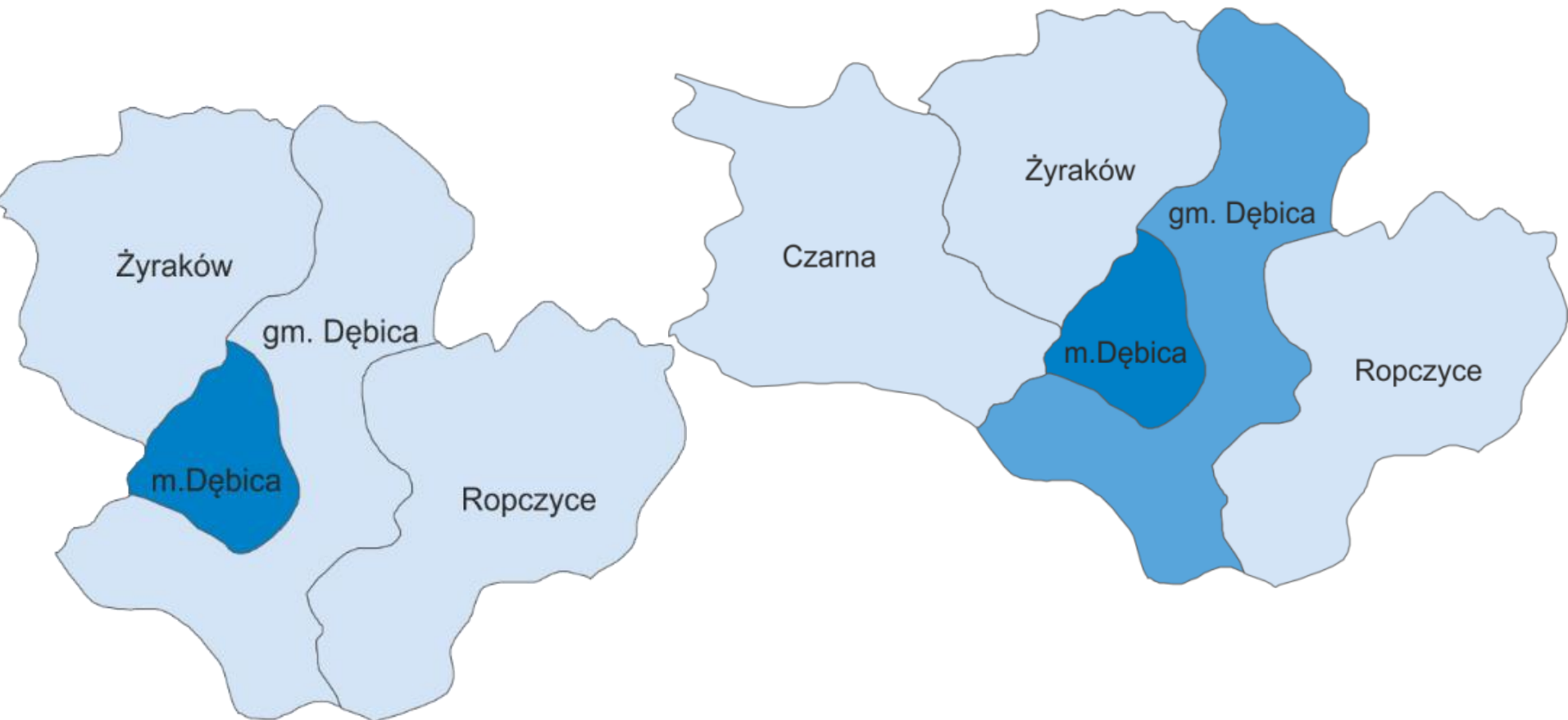

MOF Jarosławia

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na zasadność poszerzenia MOF Jarosławia o gminę wiejską Jarosław.

Ponadto warto rozważyć możliwość rozszerzenia MOF Jarosławia o gminę Wiązownica.

MOF Dębicy

MOF Dębicy

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na zasadność poszerzenia MOF Dębicy o gminę Czarna.

Ponadto ze względu na wstępujące nieco słabsze powiązania funkcjonalne warto rozważyć możliwość rozszerzenia MOF Dębicy o gminę Pilzno.

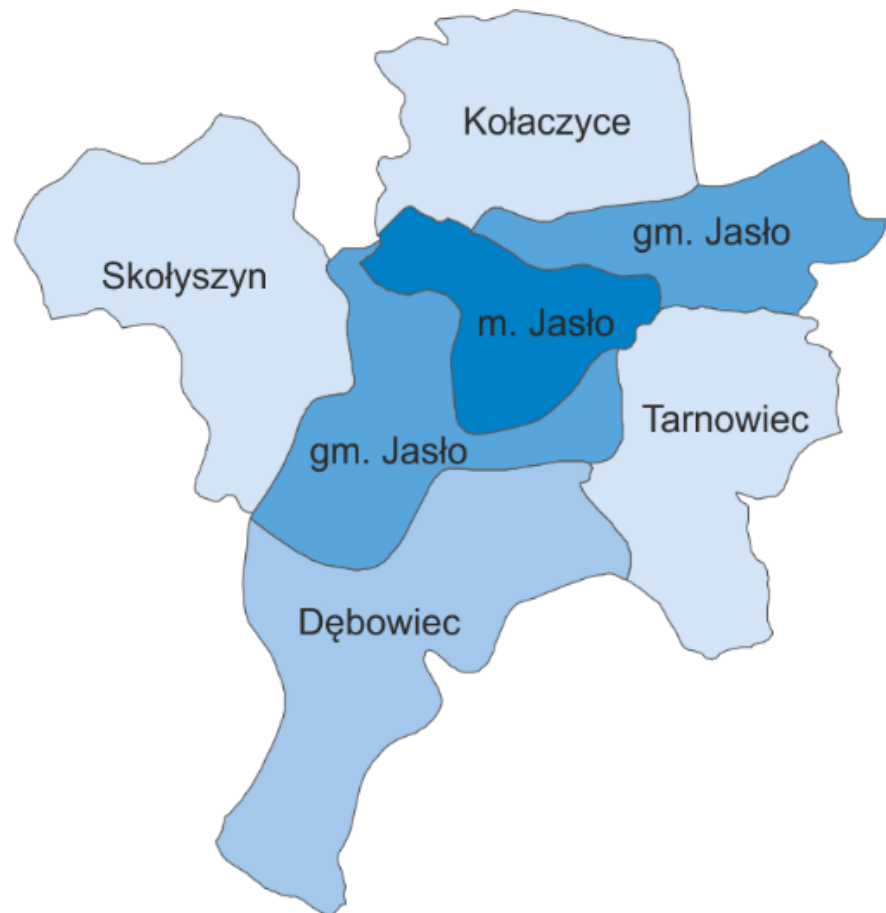
MOF Sanoka

MOF Sanoka

Przeprowadzone analizy wskazują na występowanie najsilniejszych oddziaływań w odniesieniu do nieco mniejszego obszaru, jaki został dotychczas zdelimitowany w ramach MOF Sanoka. Bardzo słabe powiązania wystąpiły w odniesieniu do Leska. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia w zakresie współpracy w ramach MOF, a także założenia strategiczne związane z kreowaniem polityki rozwoju warto także rozważyć pozostawienie Leska w MOF Sanoka.

MOF Jasła

MOF Jasła

Chociaż Jasło nie zostało dotychczas zidentyfikowane jako biegun wzrostu i z tej racji nie zdelimitowano jego MOF, to na podstawie analiz przeprowadzonych w ramach niniejszego badania można stwierdzić, że znaczenie tego miasta dla rozwoju regionu jest na tyle duże, że zasadne jest dokonanie delimitacji MOF tego ośrodka.

Mając na uwadze, że nawiązanie współpracy jest tym trudniejsze, im więcej podmiotów jest w tę współpracę zaangażowanych oraz mając na uwadze brak dotychczasowego zidentyfikowania MOF Jasła zasadne jest zdelimitowanie obszaru z uwzględnieniem następujących gmin: gmina miejska – Jasło, gmina wiejska Jasło oraz gmina Dębowiec. MOF Jasła mógłby zostać ewentualnie poszerzony o gminy: Kołaczyce, Skołyszyn oraz Tarnowiec.

MOF Tarnobrzega

MOF Tarnobrzega

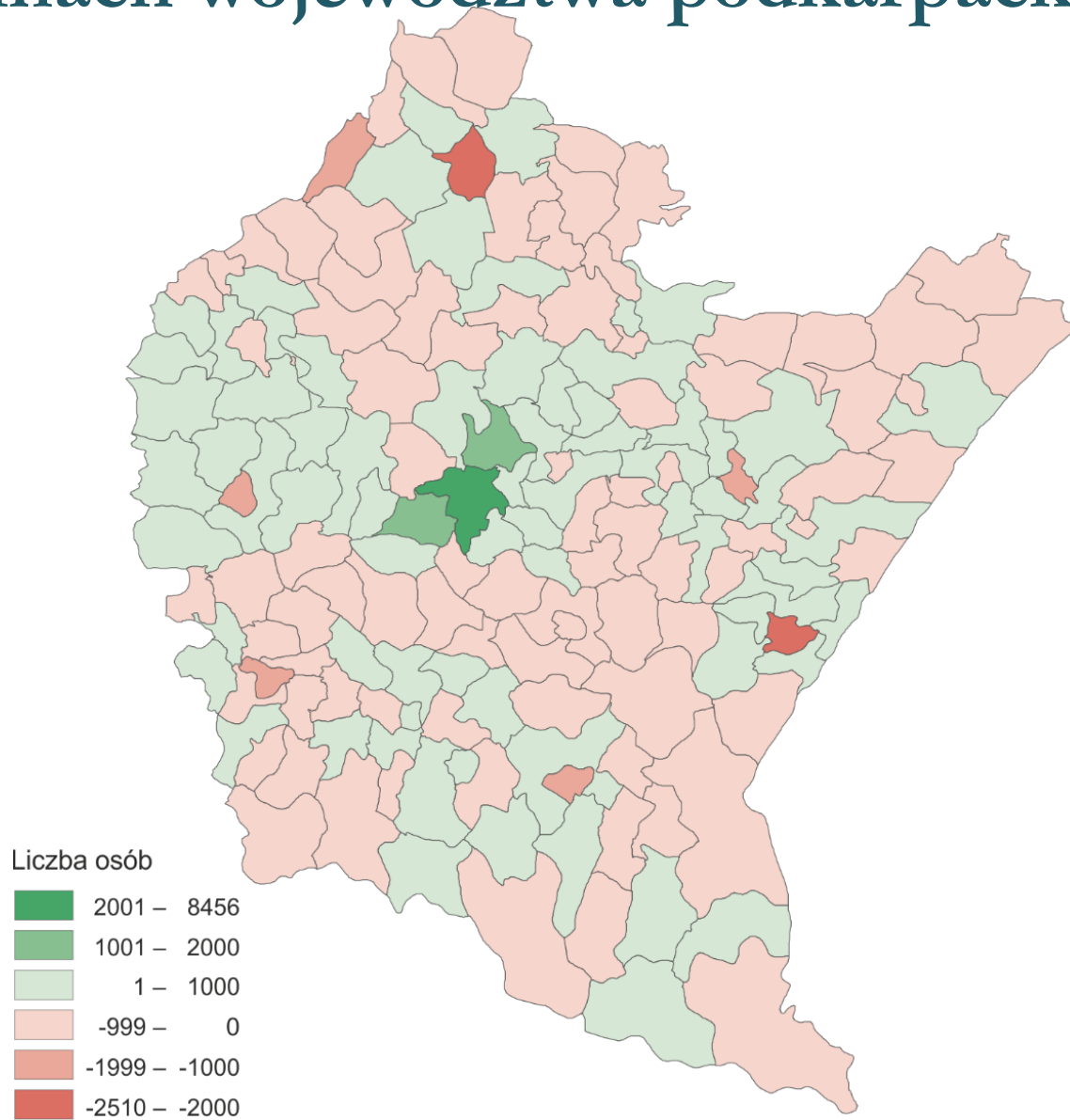
Przeprowadzone analizy skłaniają do stwierdzenia, że obszar MOF Tarnobrzega oprócz miasta rdzeniowego powinien obejmować jedynie gminę Grębów oraz gminę Nowa Dęba.

Mając na uwadze dotychczas dokonaną delimitację warto rozważyć pozostawienie w obrębie MOF Tarnobrzega gminy Baranów Sandomierski.

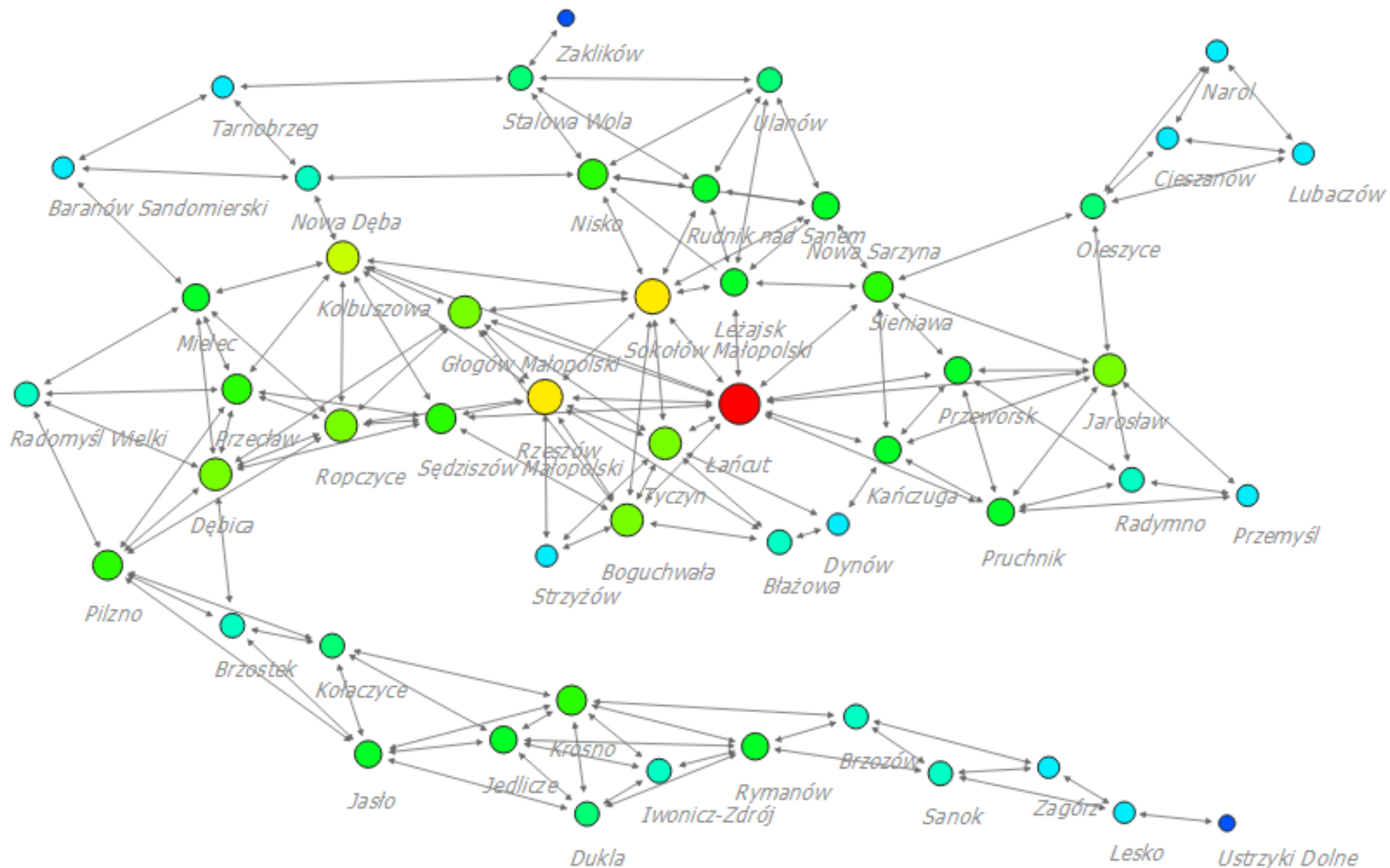
Powiązania gminy Gorzyce z Tarnobrzegiem oraz Stalową Wolą są zbyt słabe, by w sposób jednoznaczny można było przypisać tę gminę do MOF któregośkolwiek z tych miast, przy czym powiązania ze Stalową Wolą są silniejsze niż z Tarnobrzegiem.

Siła funkcjonalnych powiązań gminy Gorzyce z Tarnobrzegiem oraz Stalową wolą mogłaby ulec wzmocnieniu w przypadku zdelimitowania dwubiegunowego MOF Stalowa Wola-Tarnobrzeg.

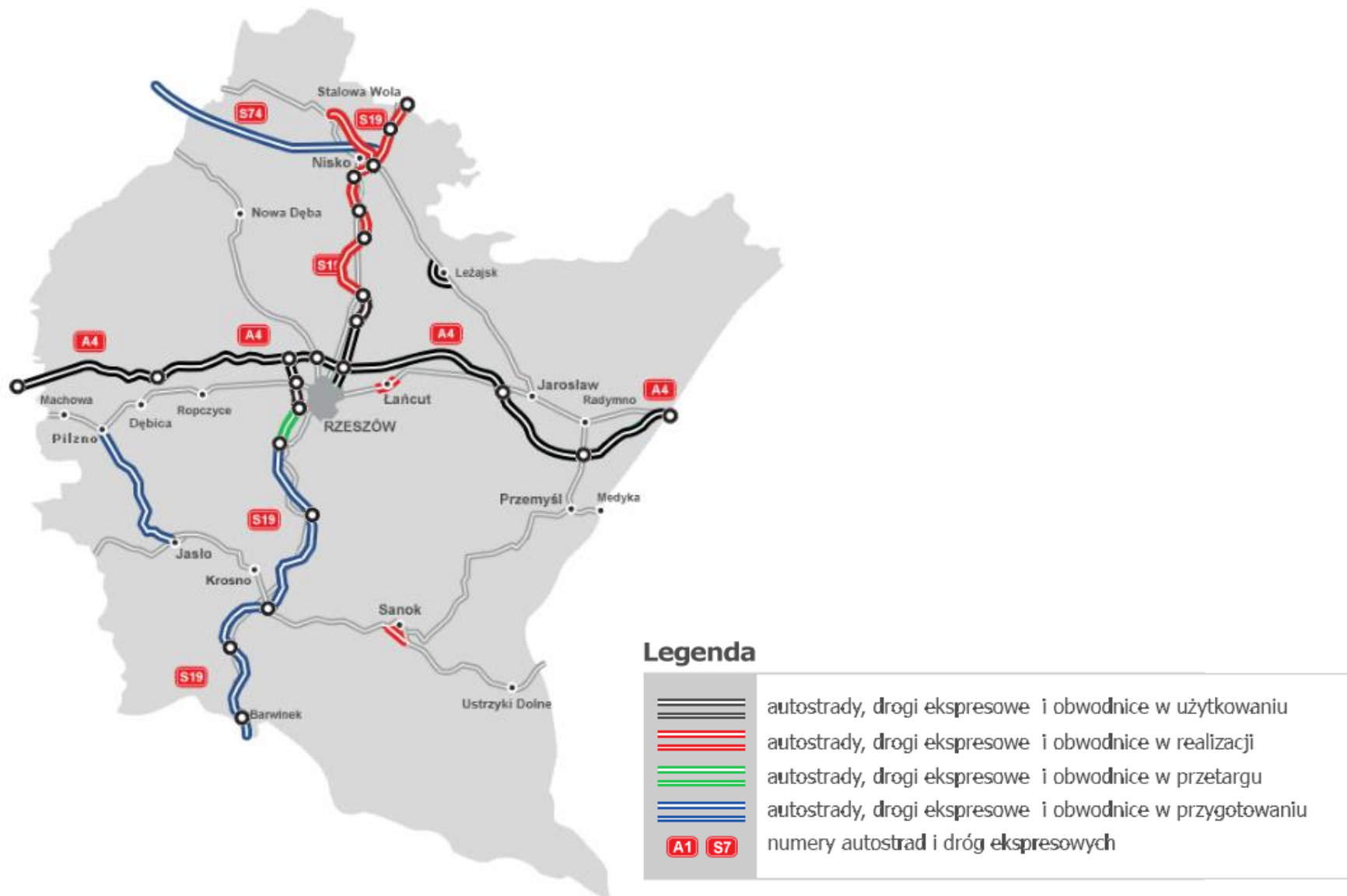
Zmiana liczby ludności w latach 2013-2018 w gminach województwa podkarpackiego

Skomunikowanie miast województwa podkarpackiego za pomocą infrastruktury drogowej

Stan budowy dróg (źródło: GDDKiA)

Wybrane rekomendacje

W kontekście kreowania regionalnej polityki miejskiej w ramach Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 rekomenduje się:

- wyróżnienie odrębnych działań mających na celu **rozwój funkcji metropolitarnych Rzeszowa**;
- wyznaczenie kierunków działań mających na celu wzmocnienie funkcji biegunów wzrostu dla następujących miast: Krosno, Mielec, Stalowa Wola, Przemyśl oraz Tarnobrzeg, a także Jarosław, Dębica, Sanok oraz Jasło;
- rozważenie wyznaczenia kierunków działań mających na celu wzmocnienie Lubaczowa jako potencjalnego bieguna wzrostu

Wybrane rekomendacje

Należy wspierać samorządy miejskie w działaniach na rzecz **poszerzania granic miast** o tereny najsilniej zurbanizowane oraz o tereny możliwe do przekształcenia w tereny inwestycyjne i pod budownictwo mieszkaniowe.

Należy dążyć do **wzmacniania powiązań pomiędzy potencjalnymi układami wielobiegunowymi** bazując na oddolnych inicjatywach współpracy podejmowanych przez samorządy. W szczególności warto wspierać rodzącą się inicjatywę „Czwórmiasta” zawiązaną przez Stalową Wolę, Nisko, Tarnobrzeg oraz Sandomierz, a także inne tego typu inicjatywy, w przypadku wyłonienia się ich w przyszłości.

Wybrane rekomendacje

Należy wzmocnić powiązania funkcjonalne pomiędzy Rzeszowem a pozostałymi największymi miastami województwa.

Rozwiązaniem mogącym częściowo powstrzymać odpływ mieszkańców z podkarpackich miast do Rzeszowa może być zapewnienie szybkich, częstych i przewidywalnych pod względem czasu przejazdu połączeń do Rzeszowa, dzięki czemu możliwe byłoby efektywne łączenie pracy w Rzeszowie z zamieszkiwaniem w innych miastach. Przedsięwzięciem, które powinno przynieść efekty w tym zakresie jest planowana do uruchomienia w 2022 r. **Rzeszowska Kolej Aglomeracyjna**. Na podstawie analizy osiągniętych efektów tej inwestycji zasadne może okazać się rozważenie jej dalszego rozwoju poprzez włączanie kolejnych miejscowości.

IBERiS

Instytut Badań Ewaluacyjnych Rynkowych i Społecznych

Dziękuję!

IBERiS Instytut Badań Ewaluacyjnych Rynkowych i Społecznych Krzysztof Piróg

Ul. Solarza 4/14, 35-118 Rzeszów,

NIP 563-193-48-90, REGON 383649583

tel. 697 325 209, e-mail: biuro@iberis.pl, www.iberis.pl